Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
19 päivänä toukokuuta 2022 [1]

Asia C-180/21

VS

vastaan

Inspektor v Inspektorata kam Visshia sadeben savet,
Teritorialno otdelenie – Petrich kam Rayonna prokuratura – Blagoevgradin osallistuessa asian käsittelyyn

(Ennakkoratkaisupyyntö – Administrativen sad – Blagoevgrad (hallintotuomioistuin, Blagoevgrad, Bulgaria))

Ennakkoratkaisupyyntö – Luonnollisten henkilöiden suojelu henkilötietojen käsittelyssä – Asetus (EU) 2016/679 – 4 ja 6 artikla – Direktiivi (EU) 2016/680 – 1, 2–4 ja 9 artikla – Henkilötietojen käsittelyn laillisuus rikosoikeudellisessa menettelyssä – Rikoksen uhriin liittyvien tietojen käsittely hänen myöhempää syytteeseen asettamistaan varten ja syyttäjän puolustusta varten siviilioikeudenkäynnissä – Käsite ”muuhun tarkoitukseen kuin siihen, johon tiedot kerättiin”

1. Asetuksen (EU) 2016/679, [2] joka muodostaa henkilötietojen suojaa koskevan yleisen säännöstön, ja direktiivin (EU) 2016/680 [3] (henkilötietojen suojaa rikosoikeudellisissa menettelyissä koskeva lex specialis) yhtenä perusperiaatteena on, että henkilötietoja voidaan kerätä ja käsitellä ainoastaan tiettyihin laissa säädettyihin tarkoituksiin.

2. Käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen on vastattava bulgarialaisen tuomioistuimen yleisen tietosuoja-asetuksen ja direktiivin 2016/680 tulkinnasta esittämiin kysymyksiin määrittääkseen, onko jäsenvaltion syyttäjäviranomaisen hallussa olevien henkilötietojen käsittely lainvastaista, kun

– yhtäältä nämä tiedot on kerätty henkilöstä, jota pidettiin alun perin rikoksen uhrina, mutta joka asetettiin myöhemmin syytteeseen samassa rikosoikeudellisessa menettelyssä;

[1] Alkuperäinen kieli: espanja.

[2] Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL 2016, L 119, s. 1). Jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus.

[3] Luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2016, L 119, s. 89).

– toisaalta syyttäjäviranomainen aikoo käyttää eri esitutkinnoissa kerättyjä tietoja todistuskeinona puolustautuessaan sellaista kannetta vastaan, jolla rekisteröity vaatii vahingonkorvausta rikosoikeudellisen menettelyn kohtuuttoman keston perusteella.

A Asiaa koskevat oikeussäännöt – unionin oikeus

1. Yleinen tietosuoja-asetus

3. Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklassa (”Aineellinen soveltamisala”) säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.

2. Tätä asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn,

a) jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan;

– –

d) jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

– –”.

4. Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa (”Määritelmät”) säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan

– –

2) ’käsittelyllä’ toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista,

– –

7) ’rekisterinpitäjällä’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot; jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti,

– –”.

5. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa (”Henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet”) säädetään seuraavaa:

”1. Henkilötietojen suhteen on noudatettava seuraavia vaatimuksia:

a) niitä on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi (”lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys”);

b) ne on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla; myöhempää käsittelyä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten ei katsota 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti yhteensopimattomaksi alkuperäisten tarkoitusten kanssa (”käyttötarkoitussidonnaisuus”);

c) niiden on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään (”tietojen minimointi”);

– –”.

6. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa (”Käsittelyn lainmukaisuus”) säädetään seuraavaa:

”1. Käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin vähintään yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

a) rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten;

– –

c) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi;

– –

e) käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi;

f) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi.

Ensimmäisen alakohdan f alakohtaa ei sovelleta tietojenkäsittelyyn, jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä.

– –

3. Edellä olevan 1 kohdan c ja e alakohdassa tarkoitetun käsittelyn perustasta on säädettävä joko

a) unionin oikeudessa; tai

b) rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä.

Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan tämän asetuksen sääntöjen soveltamista – –. Unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

4. Jos käsittely tapahtuu muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka vuoksi tiedot on kerätty, eikä käsittely perustu rekisteröidyn suostumukseen eikä unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön, joka muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi, rekisterinpitäjän on otettava huomioon muun muassa seuraavat asiat varmistaakseen, että muuhun tarkoitukseen tapahtuva käsittely on yhteensopivaa sen tarkoituksen kanssa, jota varten tiedot alun perin kerättiin:

a) henkilötietojen keruun tarkoitusten ja aiotun myöhemmän käsittelyn tarkoitusten väliset yhteydet;

b) henkilötietojen keruun asiayhteys erityisesti rekisteröityjen ja rekisterinpitäjän välisen suhteen osalta;

c) henkilötietojen luonne, erityisesti se, käsitelläänkö erityisiä henkilötietojen ryhmiä 9 artiklan mukaisesti tai rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja 10 artiklan mukaisesti;

d) aiotun myöhemmän käsittelyn mahdolliset seuraukset rekisteröidyille;

e) asianmukaisten suojatoimien, kuten salaamisen tai pseudonymisoinnin, olemassaolo.”

2. Direktiivi 2016/680

7. Direktiivin 2016/680 1 artiklassa (”Kohde ja tavoitteet”) säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä vahvistetaan säännöt luonnollisten henkilöiden suojelulle toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

2. Tämän direktiivin mukaisesti jäsenvaltioiden on

a) suojeltava luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan; – –

– –”.

8. Direktiivin 2016/680 2 artiklassa (”Soveltamisala”) säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan toimivaltaisten viranomaisten 1 artiklan 1 kohdassa säädettyjä tarkoituksia varten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn.

– –

3. Tätä direktiiviä ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn,

a) jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan;

– –”.

9. Direktiivin 2016/680 3 artiklan 1, 2 ja 8 kohdassa toistetaan yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1, 2 ja 7 kohdassa esitetyt määritelmät.

10. Direktiivin 2016/680 4 artiklassa (”Henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet”) säädetään seuraavaa:

”– –

2. Saman tai toisen rekisterinpitäjän suorittama käsittely muuhun 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen kuin siihen, johon henkilötiedot kerättiin, sallitaan sikäli kuin

a) rekisterinpitäjällä on lupa käsitellä tällaisia henkilötietoja tällaista tarkoitusta varten unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti; ja

b) käsittely tätä muuta tarkoitusta varten on tarpeellista ja oikeasuhteista unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

– –”.

11. Direktiivin 2016/680 6 artiklassa (”Eri ryhmiin kuuluvien rekisteröityjen erottaminen”) säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että rekisterinpitäjä erottaa tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan selvästi toisistaan henkilötiedot, jotka koskevat eri ryhmiin kuuluvia rekisteröityjä, kuten

a) henkilöt, joiden voidaan vakavin perustein uskoa syyllistyneen tai olevan syyllistymässä rikokseen;

b) rikoksesta tuomitut henkilöt;

c) rikoksen uhrit tai henkilöt, joiden voidaan tiettyjen seikkojen pohjalta olettaa voivan joutua rikoksen uhriksi; ja

d) rikokseen nähden kolmannet osapuolet, kuten henkilöt, jotka voidaan kutsua todistamaan rikokseen liittyvän tutkinnan yhteydessä tai sitä seuraavassa rikosoikeudellisessa menettelyssä, henkilöt, jotka voivat antaa tietoa rikoksesta, tai edellä a tai b alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden kontaktit tai kumppanit.”

12. Direktiivin 2016/680 8 artiklassa (”Käsittelyn lainmukaisuus”) säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin se on tarpeen toimivaltaisen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi 1 artiklan 1 kohdan tarkoitusta varten ja se perustuu unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön.

2. Jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säännellään tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa käsittelyä, on täsmennettävä ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset.”

13. Direktiivin 2016/680 9 artiklassa (”Käsittelyä koskevat erityiset edellytykset”) säädetään seuraavaa:

”1. Toimivaltaisten viranomaisten 1 artiklan 1 kohdassa säädettyihin tarkoituksiin keräämiä henkilötietoja ei saa käsitellä muihin kuin 1 artiklan 1 kohdassa säädettyihin tarkoituksiin, ellei kyseistä käsittelyä sallita unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Jos henkilötietoja käsitellään mainittuihin muihin tarkoituksiin, sovelletaan [yleistä tietosuoja-asetusta], jollei käsittelyä suoriteta sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan.

2. Jos toimivaltaisille viranomaisille on jäsenvaltion lainsäädännön nojalla annettu muita tehtäviä kuin 1 artiklan 1 kohdassa säädettyjä tarkoituksia varten toteutettavia tehtäviä, [yleistä tietosuoja-asetusta] sovelletaan tällaisia tarkoituksia varten tapahtuvaan tietojen käsittelyyn, mukaan lukien yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten, paitsi jos tietojen käsittely suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan.

– –”.

B Kansallinen oikeus

1. Bulgaria tasavallan perustuslaki[4]

14. Perustuslain 127 §:ssä säädetään, että syyttäjäviranomaisella on yksinomainen toimivalta esitutkinnan johtamiseen, rikoksentekijöiden syytteeseenpanoon ja syytteen nostamiseen tuomioistuimissa, kun kyse on virallisen syytteen alaisesta rikoksesta.

[4] DV nro 56, 13.7.1991.

2. Tietosuojalaki [5]

15. Tietosuojalain 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Tässä laissa säädetään julkisoikeudellisista oikeussuhteista, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden oikeuksien suojeluun heidän henkilötietojensa käsittelyssä, siltä osin kuin niistä ei säädetä [yleisessä tietosuoja-asetuksessa].

(2) Tässä laissa myös vahvistetaan säännöt, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden suojelua tapauksissa, joissa toimivaltaiset viranomaiset käsittelevät henkilötietoja rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

– –”.

16. Tietosuojalain 17 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Inspektorata kam Visshia sadeben savet [ylimmän tuomioistuinneuvoston yhteydessä toimiva valvontaviranomainen, Bulgaria] valvoo ja huolehtii siitä, että

1. tuomioistuimet hoitaessaan tuomiovallan käyttäjän tehtäviä ja

2. syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiset hoitaessaan oikeusviranomaisen tehtäviä rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten

noudattavat henkilötietojen käsittelyssä [yleistä tietosuoja-asetusta], tätä lakia ja henkilötietojen suojasta annettuja säädöksiä.

– –”.

17. Tietosuojalain 42 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Tämän luvun sääntöjä sovelletaan, kun toimivaltaiset viranomaiset käsittelevät henkilötietoja rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

(2) Edellä 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin kerättyjä henkilötietoja ei saa käsitellä muihin tarkoituksiin, ellei unionin oikeudessa tai Bulgarian tasavallan lainsäädännössä muuta säädetä.

(3) Siinä tapauksessa, että 1 momentin nojalla toimivaltaiset viranomaiset käsittelevät henkilötietoja muihin kuin 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin, ja edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan [yleistä tietosuoja-asetusta] ja tämän lain merkityksellisiä säännöksiä, joissa säädetään kyseisen asetuksen täytäntöönpanotoimista.

[5] Zakon za zashtita na lichnite danni, DV nro 1, 4.1.2002. Tähän otetut säännökset ovat tietosuojalaista sellaisena kuin se oli voimassa riidanalaisten tekojen tapahtuma-aikaan.

(4) Edellä 1 momentissa mainitulla ’toimivaltaisella viranomaisella’ tarkoitetaan kaikkia viranomaisia, joiden toimivalta kattaa rikosten ennalta estämisen, tutkimisen, paljastamisen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu ja tällaisten uhkien ehkäisy.

(5) Jollei muuta ole säädetty, tässä luvussa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä, joka käsittelee henkilötietoja edellä 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin, pidetään edellä 4 momentissa tarkoitettua toimivaltaista viranomaista tai hallintoyksikköä, johon kyseinen viranomainen kuuluu ja joka yksin tai yhdessä muiden viranomaisten kanssa määrittää henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot.”

18. Tietosuojalain 45 §:ssä säädetään seuraavaa:

”– –

(2) Sen rekisterinpitäjän, joka henkilötiedot on alun perin kerännyt, tai toisen rekisterinpitäjän muuhun 42 §:n 1 momentissa säädettyyn tarkoitukseen kuin siihen, johon henkilötiedot alun perin kerättiin, suorittama henkilötietojen käsittely sallitaan, jos

1. rekisterinpitäjällä on unionin oikeuden tai Bulgarian tasavallan lainsäädännön mukaan valtuudet käsitellä henkilötietoja tähän muuhun tarkoitukseen ja

2. henkilötietojen käsittely tähän muuhun tarkoitukseen on unionin oikeuden tai Bulgarian tasavallan lainsäädännön mukaan tarpeellista ja oikeasuhteista.

– –”.

19. Tietosuojalain 47 §:ssä toistetaan direktiivin 2016/680 6 artikla.

20. Tietosuojalain 49 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos se on tarpeen toimivaltaisen viranomaisen toimivaltuuksien käyttämiseksi 42 §:n 1 momentissa säädettyjä tarkoituksia varten ja jos siitä säädetään unionin oikeudessa tai laissa, jossa vahvistetaan käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn kohteena olevat henkilötietoryhmät.”

II Tosiseikat, menettely ja ennakkoratkaisukysymykset

21. Rayonna prokuratura – Petrichin (alueellinen syyttäjäviranomainen, Petrich, Bulgaria) alaisuudessa toimitettiin esitutkinta (nro 252/2013, Petrichin poliisi),[6] jossa selvitettiin 18.4.2013 tapahtuneita rikoksena pidettäviä tekoja.[7]

22. Tämän esitutkinnan aikana VS:stä kerättiin henkilötietoja alun perin rikoksen uhrina.

23. Kyseisistä teoista nostettiin myöhemmin syytteet neljää henkilöä (myös VS:ää) vastaan 4.4. ja 5.4.2018 annetuilla syyttäjän päätöksillä.

6 Petrichin alueellisen syyttäjän asiakirja nro 1548/2013.

7 Ennakkoratkaisupyynnön (8.1 kohta) mukaan kyseessä oli rikoskoodeksin (Nakazatelen kodeks) 325 §:n 1 momentissa, luettuna yhdessä sen 20 §:n 2 momentin kanssa, tarkoitettu rikos.

24. Rayonen sad Petrich (piirituomioistuin, Petrich, Bulgaria) määräsi 10.11.2020 rikosoikeudellisen menettelyn keskeytettäväksi, koska rikosoikeudellinen vastuu oli vanhentunut.

25. VS:stä tehtyjen ilmiantojen perusteella Petrichin syyttäjäviranomainen avasi vuosina 2016 ja 2017 useita esitutkintoja,[8] jotka eivät kuitenkaan johtaneet rikosoikeudellisiin menettelyihin, koska niissä ei tullut ilmi mitään rikokseen viittaavaa.

26. VS nosti vuonna 2018 Okrazhen sad – Blagoevgradissa (maakunnallinen tuomioistuin, Blagoevgrad, Bulgaria) Bulgarian tasavallan syyttäjäviranomaista vastaan kanteen,[9] jossa hän vaati korvausta vahingosta, joka hänelle oli aiheutunut rikosoikeudellisen menettelyn nro 252/2013 kohtuuttoman keston vuoksi.

27. Syyttäjäviranomainen pyysi, että tuomioistuin liittäisi oikeudenkäyntiaineistoon Petrichin syyttäjän asiakirjavihkot nro 517/2016 ja nro 1872/2016, jotta se voisi käyttää niitä puolustautumiseensa tätä kannetta vastaan.

28. Okrazhen sad – Blagoevgrad määräsi 15.10.2018 tekemällään päätöksellä Petrichin syyttäjän toimittamaan jäljennökset asiakirjavihkoihin nro 517/2016 ja nro 1872/2016 sisältyvistä asiakirjoista.

29. VS teki 12.3.2020 Inspektorata kam Visshia sadeben savetille (ylimmän tuomioistuinneuvoston yhteydessä toimiva valvontaviranomainen, jäljempänä IVSS) valituksen, jossa hän väitti, että syyttäjäviranomainen oli käsitellyt hänen henkilötietojaan lainvastaisesti kahteen kertaan, koska se oli perusteettomasti käyttänyt

– tietoja, jotka VS:stä oli kerätty rikoksen uhrina rikosoikeudellisessa menettelyssä nro 252/2013, hänen asettamisekseen myöhemmin syytteeseen samassa menettelyssä;

– VS:stä asiakirjavihkoihin nro 517/2016 ja nro 1872/2016 kerättyjä tietoja, jotta syyttäjä voisi käyttää niitä siviilioikeudenkäynnissä nro 144/2018.

30. IVSS hylkäsi 22.6.2020 VS:n molemmat vaatimukset.

31. VS nosti tästä IVSS:n päätöksestä kanteen Administrativen sad Blagoevgradissa (hallintotuomioistuin, Blagoevgrad, Bulgaria), joka on esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [direktiivin 2016/680] 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että siinä esitetyt tavoitteet ’rikosten ennalta estäminen, tutkiminen, paljastaminen ja rikoksiin liittyvät syytetoimet’ on ymmärrettävä yhden ja saman yleisen tavoitteen osa-alueiksi?

2) Sovelletaanko [yleisen tietosuoja-asetuksen] säännöksiä Bulgarian tasavallan syyttäjäviranomaiseen, koska se on siviilioikeudenkäynnin asianosaisena käyttänyt tuomioistuimessa puolustukseen henkilöä koskevia tietoja, joita se on kerännyt [direktiivin 2016/680] 3 artiklan 8 alakohdassa tarkoitettuna ’rekisterinpitäjänä’ kyseisestä henkilöstä rikosepäilyjen selvittämiseksi avaamaansa asian yhteydessä, ilmoittamalla, että tällainen asia on avattu, tai esittämällä asian asiakirjat?

8 Asiakirjavihkot nro 517/2016, nro 1870/2016, nro 1872/2016 ja nro 2217/16.

9 Siviilioikeudenkäynti nro 144/2018.

2) 1) Jos kysymykseen vastataan myöntävästi,

Onko [yleisen tietosuoja-asetuksen] 6 artiklan 1 kohdan [ensimmäisen alakohdan] f alakohdan ilmaisua ’oikeutetut edut’ tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan sellaisten henkilöä koskevien tietojen luovuttamista kokonaan tai osittain, jotka on kerätty syyttäjäviranomaisen kyseisestä henkilöstä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten avaamaan asiakirjavihkoon, jos tietojen luovuttaminen tapahtuu siviilioikeudenkäynnin asianosaisena olevan rekisterinpitäjän puolustamiseksi, ja siten, että sen mukaan rekisteröidyn suostumusta ei tarvita?”

III Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

32. Käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö kirjattiin saapuneeksi unionin tuomioistuimeen 23.3.2021.

33. Kirjallisessa käsittelyssä olivat edustettuina ja kirjallisia huomautuksia esittivät VS, IVSS, Bulgarian, Tšekin ja Alankomaiden hallitukset sekä Euroopan komissio.

34. Unionin tuomioistuin ei katsonut istunnon pitämistä tarpeelliseksi, koska yksikään osapuolista ei sitä vaatinut.

IV Asian tarkastelu

A Alustavat huomautukset sovellettavasta unionin lainsäädännöstä

35. Yleinen tietosuoja-asetus ja direktiivi 2016/680 muodostavat johdonmukaisen järjestelmän, jossa

– yleisellä tietosuoja-asetuksella on tarkoitus antaa *yleiset säännöt* luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä;

– direktiivillä 2016/680 vahvistetaan *erityiset säännöt* kyseisten tietojen käsittelystä rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla.

36. Näistä kahdesta säädöksestä muodostuvan järjestelmän antama suoja perustuu lainmukaisuuden, kohtuullisuuden ja läpinäkyvyyden periaatteisiin ja tässä merkityksellisiltä osin periaatteeseen, jonka mukaan henkilötietojen keruun on oltava tiukasti rajoitettua ja niitä voidaan käsitellä vain laissa säädettyihin tarkoituksiin. [10]

37. Tarkemmin sanottuna yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään, että tiedot on ”kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, *eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla*”. [11] Direktiivin 2016/680 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa, joka on lex specialis, käytetään [lähes] samaa sanamuotoa.

[10] Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 39 perustelukappale ja direktiivin 2016/680 johdanto-osan 26 perustelukappale.

[11] Kursivointi tässä.

38. Henkilötietoja ei siis voida kerätä eikä käsitellä yleisesti, vaan niitä voidaan kerätä ja käsitellä ainoastaan tiettyihin tarkoituksiin [12] ja edellyttäen, että unionin lainsäätäjän asettamat lainmukaisuuden vaatimukset täyttyvät.

39. Periaate, jonka mukaan yhtäältä tietojen keruun ja käsittelyn ja toisaalta kummallekin toimenpiteelle määritettyjen tarkoitusten välillä on oltava läheinen yhteys, ei ole suinkaan ehdoton, sillä sekä yleisessä tietosuoja-asetuksessa että direktiivin 2016/680 joustetaan tästä jonkin verran, kuten jäljempänä selitän.

40. Käsiteltävässä asiassa hallintotuomioistuimen on ratkaistava, toimiko valvontaviranomainen (IVSS) [13] lainmukaisesti, kun se hylkäsi valituksen, jossa VS syytti Bulgarian syyttäjäviranomaista hänen henkilötietojensa lainvastaisesta käsittelystä.

41. Kuten edellä jo mainittiin, nämä tiedot oli kerätty kahdessa eri tilanteessa:

– eräässä esitutkinnassa, jonka syyttäjä aloitti vuonna 2013 teoista, joiden osalta VS pidettiin rikoksen uhrina. Samoja tietoja käytettiin myöhemmin VS:ää vastaan hänen ollessaan rikoksesta epäiltynä samassa rikosoikeudellisessa menettelyssä;

– muissa esitutkinnoissa, jotka sama syyttäjä käynnisti vuosina 2016 ja 2017 muita kuin vuonna 2013 kyseessä olleita tekoja [14] koskeneista ilmiannoista, jotka kohdistuivat muun muassa VS:ään. Tässä tapauksessa syyttäjä pyysi, että se voisi käyttää kyseisissä esitutkinnoissa kerättyjä tietoja puolustautumiseensa VS:n vireille panemassa siviilioikeudenkäynnissä, jossa tämä vaati siltä vahingonkorvausta (ja toimivaltainen tuomioistuin hyväksyi tämän pyynnön).

42. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät kysymykset koskevat vastaavasti sitä,

– onko lainmukaista, että VS:n henkilötietoja käytettiin kahteen kertaan samassa rikosoikeudellisessa menettelyssä (ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys);

– voidaanko syyttäjän aloittaman esitutkinnan aikana VS:stä kerättyjen henkilötietojen, joita syyttäjä aikoo käyttää puolustautumiseensa VS:n sitä vastaan vireille panemassa siviilioikeudenkäynnissä, käsittelyä pitää lainmukaisena (toinen ennakkoratkaisukysymys).

43. Olen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ja kaikkien tähän ennakkoratkaisumenettelyyn osallistuneiden osapuolten kanssa samaa mieltä siitä, että ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan direktiiviä 2016/680.

[12] Nämä luetellaan direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdassa (ks. jäljempänä alaviite 15). Ne yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetyt tarkoitukset, jotka eivät kuulu direktiivin 2016/680 soveltamisalaan, ovat kaikki potentiaalisesti lainmukaisia. Tässä sovelletaan siten vapauden periaatetta, jolle tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta koskeva edellytys ja rekisteröidyn oikeudet asettavat omat rajansa (yleisen tietosuoja-asetuksen II ja III luku).

[13] Direktiivin 2016/680 45 artiklan 2 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on ”säädettävä siitä, että valvontaviranomaisella ei ole toimivaltaa valvoa sellaisia käsittelytoimia, joita tuomioistuimet suorittavat lainkäyttötehtäviensä yhteydessä”.

[14] Vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamissa tiedoissa ei tätä nimenomaisesti täsmennetä, kaikki viittaa siihen, että nämä todellakin ovat eri tekoja.

44. Direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdan ja 2 artiklan 1 kohdan mukaan kyseistä direktiiviä sovelletaan toimivaltaisten viranomaisten rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Käsiteltävässä asiassa VS:stä kerättiin tietoja ja niitä käsiteltiin nimenomaan rikostutkinnan yhteydessä.

45. Henkilötietojen siirtoon syyttäjää vastaan vireille pantua siviilioikeudenkäyntiä varten (toinen ennakkoratkaisukysymys) sovelletaan yleistä tietosuoja-asetusta, jos tämä siirto merkitsee tietojen käsittelyä muihin kuin direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin, jotka kuitenkin liittyvät unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan.

B Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys: direktiivin 2016/680 soveltamisalaan kuuluviin tarkoituksiin kerättyjen henkilötietojen myöhempi käsitteleminen ad intra

46. Direktiivin 2016/680 4 artiklan 2 kohdan mukaan saman tai toisen rekisterinpitäjän suorittama käsittely muuhun 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen [15] kuin siihen, johon henkilötiedot kerättiin, sallitaan sikäli kuin

a) rekisterinpitäjällä on lupa käsitellä tällaisia henkilötietoja tällaista tarkoitusta varten unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti; ja

b) käsittely tätä muuta tarkoitusta varten on tarpeellista ja oikeasuhteista unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

47. Direktiivin 2016/680 mukaan sen nojalla kerättyjen henkilötietojen myöhempi käyttäminen ad intra on siten sallittua. Tietoja, jotka on kerätty johonkin sen 1 artiklan 1 kohdassa luetelluista tarkoituksista, voidaan tietyin edellytyksin käyttää myös muuhun tai muihin kyseisessä luettelossa mainittuihin tarkoituksiin.

48. Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä esiin tuotu ongelma koskee sitä, voidaanko henkilötietoja, jotka VS:stä kerättiin tutkittavan rikoksen oletettuna uhrina, käyttää myöhemmin häntä vastaan, kun hän on tutkittavana tai syytettynä samassa rikosoikeudellisessa menettelyssä.

49. Toisin sanoen on ratkaistava, käsiteltiinkö VS:n henkilötietoja *samaan tarkoitukseen* kuin siihen, jolla niiden keruuta alun perin perusteltiin, vai käsiteltiinkö niitä *kahteen eri tarkoitukseen*, jotka kumpikin kuitenkin kuuluvat direktiivin 2016/680 soveltamisalaan. Jälkimmäisessä tapauksessa käsittelyyn pitäisi soveltaa direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa asetettuja erityisiä edellytyksiä.

[15] Direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdassa näinä tarkoituksina pidetään ”rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa – –, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä – –”. Toisin kuin muissa virallisissa kielissä, kyseisen säännöksen espanjankielisessä versiossa käytetään ilmausta ”enjuiciamiento” (oikeudenkäynti). Ranskankielisessä versiossa käytetään substantiivia ”poursuites”, joka vastaa englanninkielisen version ilmausta ”prosecution”, italiankielisen version ilmausta ”perseguimento”, saksankielisen version ilmausta ”Verfolgung” ja hollanninkielisen version ilmausta ”vervolging” (syytetoimet). Näissä ja muissa kieliversioissa (espanjankielistä versiota lukuun ottamatta) viitataan siis oikeudenkäyntiä – joka kuuluu yksinomaan tuomioistuimille – edeltävään toimintaan.

50. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on muotoillut ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksensä jokseenkin moniselitteisesti riidan kohteeseen nähden. Se haluaa sananmukaisesti selvittää, onko direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava ”siten, että siinä esitetyt tavoitteet ’rikosten ennalta estäminen, tutkiminen, paljastaminen ja rikoksiin liittyvät syytetoimet’ on ymmärrettävä yhden ja saman yleisen tavoitteen osa-alueiksi”.

51. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät seikat huomioon ottaen ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys on ehkä syytä muotoilla uudelleen, kuten asianosaiset ja muut ennakkoratkaisumenettelyyn osallistuneet osapuolet ovat ehdottaneet. Kysymys ei liity niinkään yleisen ja erityisen tarkoituksen väliseen abstraktiin suhteeseen, vaan merkityksellistä on todellisuudessa se (ja VS:n kanne koski todellisuudessa sitä), pysyykö tarkoitus, johon kyseisestä henkilöstä kerättiin tietoja rikoksen oletettuna uhrina direktiivin 2016/680 soveltamisalaan kuuluvassa rikosoikeudellisessa menettelyssä, samana, kun kyseiset tiedot myöhemmin johtavat hänen asettamiseensa syytteeseen samassa menettelyssä.

52. Direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukainen tulkinta viittaa siihen, että kyseisestä direktiivistä voidaan erottaa kolme eri tarkoitusta, joista kukin vastaa eri ajankohtia ja toimintoja:

– ensinnäkin ”ennalta ehkäiseminen”, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemiseksi;

– toiseksi rikosoikeudellisesti merkityksellisten tekojen ”tutkinta” (sanan laajassa merkityksessä), johon sisältyvät rikosten paljastaminen, varsinainen rikostutkinta ja rikoksiin liittyvät syytetoimet.

– kolmanneksi ”rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano”.

53. Direktiivin 2016/680 4 artiklan 2 kohdan systematiikan tai asiayhteyden mukainen tarkastelu puoltaa sitä käsitystä, että nämä eri tarkoitukset ovat erotettavissa toisistaan. Kuten Alankomaiden hallitus toteaa, jos näin ei olisi, kyseinen säännös menettäisi merkityksensä, sillä siinä säädetään nimenomaan käsittelystä ”muuhun 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen kuin siihen, johon henkilötiedot kerättiin – –”.

54. Tästä lähtökohdasta käsin koetan selittää, miksi käsiteltävässä asiassa on katsottava, että riidanalaiset tiedot kerättiin ja niitä käsiteltiin yhteen direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdassa mainituista tarkoituksista (”tutkintaa” varten), mikä tarkoittaa, että kyseistä säännöstä sovelletaan ja että käsittely oli siten lainmukaista.

55. Toissijaisesti on todettava, ettei käsittelyn lainmukaisuutta voitaisi kyseenalaistaa, vaikka tietoja olisikin kerätty ja käsitelty direktiivin 2016/680 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla kahteen eri tarkoitukseen.

1. Sama tarkoitus

56. Esitutkinnassa ei aina voida alusta lähtien määrittää asiassa osallisina olevien henkilöiden prosessuaalista asemaa. Monissa tapauksissa kyseisen esitutkinnan tarkoituksena on tunnistaa ja siten ”luokitella” nämä henkilöt prima facie rikoksen tekijöiksi, uhreiksi tai todistajiksi.

57. On ymmärrettävää, että tämän valmisteluvaiheen aikana osallisina olevien henkilöiden *luokittelu* on jossain määrin häilyvää. Esitutkinnan päätteeksi on kuitenkin voitava tutkinnassa saatavien tulosten perusteella määrittää täsmällisesti, missä asemassa kyseiset henkilöt esiintyvät oikeudenkäynnissä, jossa teot käsitellään.

58. Näin on erityisesti käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisissa tapauksissa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan pahoinpitelyjä oli tapahtunut useiden eri henkilöiden välillä. Yksi näistä henkilöistä, jota alun perin pidettiin pahoinpitelyn uhrina, sai lopulta syytteen pahoinpitelijänä.

59. Tällaisessa tilanteessa esitutkintatoiminta kokonaisuutena tarkastellen vastaa direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tutkinnan käsitettä. Kyseisellä toiminnalla oli yksi ainoa tarkoitus, joka vastaa yhtä niistä tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan käsitellä.

60. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin epäilee, sopiiko tämä direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdan tulkinta yhteen saman direktiivin johdanto-osan 31 perustelukappaleen kanssa. [16]

61. Yhdyn osapuolten enemmistön näkemykseen, jonka mukaan kyseinen johdanto-osan perustelukappale ja direktiivin 2016/680 6 artikla, jolla se konkretisoidaan, eivät kumpikaan ole merkityksellisiä määritettäessä sitä, onko tapahtunut direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tarkoituksen muuttuminen.

62. Direktiivin 2016/680 6 artiklan mukaan henkilötiedot, jotka koskevat eri ryhmiin kuuluvia rekisteröityjä, on *erotettava selvästi toisistaan* ainoastaan ”tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan”. Edellä esitetyistä syistä käsiteltävässä asiassa tapahtuneiden kaltaisista teoista aloitetuissa esitutkinnoissa ”eri ryhmiin kuuluvia rekisteröityjä” ei ole alussa helppo erottaa selvästi toisistaan. Lisäksi yksi ja sama kyseisiin tekoihin osallisena ollut henkilö voi olla samanaikaisesti sekä pahoinpitelyjen uhri että niiden tekijä.

63. Vaikka esitutkinnoissa kerättyjen tietojen käsittelystä vastaava rekisterinpitäjä onnistuisikin *alusta lähtien ja koko tutkinnan ajan* erottamaan selvästi toisistaan uhrit, epäillyt ja todistajat, näiden tietojen keruun ja käsittelyn taustalla oleva tarkoitus (tutkinta) ei silti muuttuisi.

64. Toisin sanoen se, että rikostutkinnassa mukana oleville henkilöille määritetään monta eri prosessuaalista asemaa (uhri, todistaja, osallinen), ei välttämättä tarkoita sitä, että kyseessä on direktiivin 2016/680 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tarkoituksen muuttuminen.

2. Kaksi samanaikaista tarkoitusta

65. Toissijaisesti voidaan todeta, että riidanalaisten henkilötietojen käsittely olisi täyttänyt direktiivissä 2016/680 asetetut lainmukaisuuden edellytykset, vaikka kyseessä olisikin ollut mainitun direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tilanne. Bulgarian ja Tšekin hallitukset korostavat tätä, ja itsekin yhdyn tähän näkemykseen.

[16] ”Rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla suoritettavalle henkilötietojen käsittelylle on ominaista, että käsiteltävät henkilötiedot koskevat eri ryhmiin kuuluvia rekisteröityjä. Sen vuoksi olisi *tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan* pyrittävä erottamaan selvästi toisistaan henkilötiedot, jotka koskevat eri ryhmiin kuuluvia rekisteröityjä – –.” Kursivointi tässä.

66. Vaikka tämän seikan tarkistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asia, vaikuttaa selvältä, että Bulgarian syyttäjäviranomaista on kansallisen lainsäädännön mukaan pidettävä rekisterinpitäjänä, joka on vastuussa VS:n henkilötietojen käsittelystä ”muuhun 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen kuin siihen, johon henkilötiedot kerättiin”. Näin ollen direktiivin 2016/680 4 artiklan 2 kohdan a alakohdan ensimmäinen vaatimus täyttyy.

67. Kyseisen artiklan 2 kohdan b alakohdassa asetetusta toisesta edellytyksestä (jonka mukaan käsittelyn on oltava ”tarpeellista ja oikeasuhteista”) on todettava, että

– käsittelyn tarpeellisuutta voidaan perustella rikosoikeudelliselle esitutkinnalle ominaisella epävarmuudella ja epämääräisyydellä;

– ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asia on arvioida sen oikeasuhteisuus punnitsemalla, onko käsittely rajoitettu siihen, mikä on ehdottoman tarpeellista kyseessä olevan tarkoituksen toteutumiseksi.

68. Nyt käsiteltävään asiaan sovellettuina direktiivin 2016/680 4 artiklan 2 kohdan vaatimuksilla on vain vähäinen merkitys, ja voidaan vahvistaa, että riidanalaiset henkilötiedot on kerätty yhteen ainoaan tarkoitukseen: ensimmäisen käsittelyn ja asianomaisen henkilön syytteeseenpanoon johtaneen myöhemmän käsittelyn välillä on looginen jatkumo.

69. Henkilötietojen myöhemmän rekisterinpitäjän (joka on sama kuin ensimmäinen) toimivaltaisuutta ei siten ole tarpeen vahvistaa, eikä (samassa menettelyssä tapahtuneen) myöhemmän käsittelyn tarpeellisuutta ole vaikea osoittaa, kun kummassakin käsittelyssä on noudatettu oikeasuhteisuuden periaatetta, sellaisena kuin se ilmenee direktiivin 2016/680 4 artiklan 1 kohdassa luetelluista periaatteista.

C Toinen ennakkoratkaisukysymys: kerättyjen henkilötietojen myöhempi käsitteleminen ad extra

70. Direktiivin 2016/680 9 artiklan 1 kohdassa säädetään mahdollisuudesta käsitellä sen nojalla kerättyjä henkilötietoja myöhemmin ad extra.

71. Direktiivin 2016/680 9 artiklan 1 kohdassa lähdetään siitä, että henkilötietoja ”ei saa käsitellä muihin kuin 1 artiklan 1 kohdassa säädettyihin tarkoituksiin”, mutta säädetään, että poikkeuksena on tilanne, jossa näiden tietojen käsittely muihin kuin 1 artiklan 1 kohdassa säädettyihin tarkoituksiin sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Tässä tilanteessa sovelletaan yleistä tietosuoja-asetusta (edellyttäen, että kyseinen toiminta kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan).

72. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää,

– sovelletaanko yleistä tietosuoja-asetusta tilanteessa, jossa syyttäjän aloittamassa esitutkinnassa rekisteröidystä kerättyjä tietoja myöhemmin puolustautumiskeinona saman rekisteröidyn syyttäjää vastaan vireille panemassa siviilioikeudenkäynnissä; ja

– jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, sisältyykö yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa käytettyyn oikeutettujen etujen

käsitteeseen riidanalaisten tietojen toimittaminen syyttäjälle, jotta tämä voi puolustautua edellä mainitussa siviilioikeudenkäynnissä.

1. Ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottaminen

73. IVSS väittää, että toinen ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta, koska VS:n syyte hylättiin aikanaan vanhentuneena.

74. En ole tästä väitteestä samaa mieltä.

75. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin. [17]

76. IVSS:n väite koskee seikkaa, joka kuuluu ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Vain ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on määritellä ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin sen unionin tuomioistuimelle esittämä ennakkoratkaisukysymys liittyy. [18]

77. Sen arvioiminen, onko IVSS:n tarkoittama vanhentuminen tapahtunut ja onko sillä merkitystä käsiteltävän asian ratkaisun kannalta, ovat perusteita, joiden arvioiminen kuuluu yksin ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle. Käsiteltävässä asiassa kyseinen tuomioistuin on korostanut, että ennakkoratkaisukysymys on merkityksellinen pääasian ratkaisun kannalta huolimatta vanhentumisesta, johon IVSS vetoaa. [19]

78. Unionin tuomioistuin ei voi tutkia tätä arviointia, jonka on lähtökohtaisesti perustuttava siihen, millä tavoin kansalliset tuomioistuimet tulkitsevat ja soveltavat kansallista prosessioikeuttaan ja aineellista oikeuttaan silloin, kun ne määrittävät lainsäädäntökehyksen, johon ennakkoratkaisupyyntö liittyy.

2. Asiakysymys

79. Kun tarkastellaan syitä, joilla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin perustelee toisen ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä, voidaan todeta, että se haluaa todellisuudessa selvittää, onko riidanalaisten tietojen siirtäminen yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua tietojen käsittelyä [20] ja oliko tämä käsittely sen 6 artiklassa edellytetyllä tavalla lainmukaista.

[17] Tuomio 27.9.2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, 50 kohta).

[18] Tuomio 17.7.2014, YS ym. (C-141/12 ja C-372/12, EU:C:2014:2081, 63 kohta).

[19] Ennakkoratkaisupyynnön 34.12 kohdan kolmas alakohta.

[20] Näin vahvistetaan ennakkoratkaisupyynnön 34.12 kohdan kolmannessa alakohdassa.

a) Tietojen käsittelyn olemassaolo

80. Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa henkilötietojen ja käsittelyn käsitteet on määritelty samassa sanamuodossa kuin direktiivin 2016/680 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa.

81. Kyseisten määritelmien mukaisesti päättelen, että syyttäjä on pyrkinyt käyttämään siviilituomioistuimessa puolustuksekseen ”tunnistettuun – – luonnolliseen henkilöön – – liittyviä tietoja”, joihin sisältyivät VS:n ”henkilötiedot”.

82. Näiden henkilötietojen siirrossa siviilioikeudenkäyntiä varten on toteutettu useita niistä ”toiminnoista”, jotka merkitsevät ”tietojen käsittelyä” ilman asianomaisen henkilön suostumusta. Syyttäjän on nimittäin täytynyt ainakin *tutustua* niihin sen arvioimiseksi, voisiko tiedoista mahdollisesti olla hyötyä sen puolustautumisessa siviilioikeudenkäynnissä. Voidaan myös olettaa, että tässä samassa tarkoituksessa on *järjestetty*, *jäsennetty*, *muokattu tai muutettu* tietoja ja sitten – vaikkakin vähäisessä määrin – *luovutettu* ja *levitetty* niitä sen jälkeen, kun niiden huomioon ottamisesta siviilioikeudenkäynnissä alettiin kiinnostua. [21]

83. Kun syyttäjä tallensi esitutkinnoissa käyttämänsä tiedot, arkistoi ne, säilytti niitä, tutustui niihin ja pyysi, että siviilituomioistuin hyväksyisi ne todisteiksi, se viime kädessä *käsitteli* VS:n henkilötietoja.

84. IVSS ja komissio väittävät, että syyttäjä voi toimivaltaisena viranomaisena olla ”rekisterinpitäjä” ainoastaan direktiivin 2016/680 soveltamisalaan kuuluvien, luonteeltaan rikosoikeudellisten tarkoitusten osalta.

85. Käsittääkseni tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että toinen ennakkoratkaisukysymys on menettänyt kohteensa, kuten IVSS väittää. Pikemminkin tämä tarkoittaa sitä, että direktiivin 2016/680 9 artiklan 1 kohdassa edellytetty käsittelyn lainmukaisuus on tarkastettava yleisen tietosuoja-asetuksen valossa.

86. Tuomioistuinta, joka on toimivaltainen ratkaisemaan siviiliasian, on pidettävä kyseisessä oikeudenkäynnissä rekisterinpitäjänä, jos tiedot otetaan mukaan oikeudenkäyntiin. Yleisen tietosuoja-asetuksen 55 artiklan mukaan valvontaviranomaisilla ei ole toimivaltaa valvoa päätöksiä, joita kyseinen tuomioistuin tekee lainkäyttötehtäviensä yhteydessä. [22]

87. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on kuitenkin rajannut kysymyksensä koskemaan ainoastaan yleisen tietosuoja-asetuksen sovellettavuutta tilanteessa, jossa syyttäjä pyrkii käyttämään tietoja, jotka se on kerännyt direktiivissä 2016/680 tarkoitettuna rekisterinpitäjänä, puolustautumiseensa siviilioikeudenkäynnissä.

88. Edellä esitetyn perusteella katson, että yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan, sillä direktiivin 2016/680 1 artiklan 1 kohdassa lueteltujen käsittelytarkoitusten joukossa ei mainita syyttäjän puolustautumista siviilioikeudenkäynnissä.

[21] Pyyntö syyttäjän asiakirjavihkoihin sisältyvien tietojen hyväksymisestä todisteiksi merkitsi VS:n henkilöön liittyvien tietojen *siirtoa*, sillä kyseisen pyynnön on täytynyt perustua näiden tietojen ilmeiseen merkityksellisyyteen asian ratkaisun kannalta; ainakin sen sisällössä on viitteitä tähän suuntaan.

[22] Ks. tämän säännöksen tulkinnasta tuomio 24.3.2022, Autoriteit Persoonsgegevens (C-245/20, EU:C:2022:216, 23 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

b) Käsittelyn lainmukaisuus yleisen tietosuoja-asetuksen valossa

89. Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudelle asetetut edellytykset määritetään yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa seuraavasti: ”käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin vähintään yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy”, minkä jälkeen luetellaan nämä edellytykset. Luettelo on tyhjentävä. [23]

90. Siinä mainituista edellytyksistä rekisteröidyn suostumukseen (a alakohta), sopimuksen täytäntöön panemiseen (b alakohta), lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen (c alakohta) [24] ja rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön *elintärkeiden etujen* suojaamiseen (d alakohta) perustuvat edellytykset eivät nähdäkseni täyty.

91. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa mainittu edellytys täyttyy. Kuten komissio väittää, kyseisen alakohdan viimeinen alakohta kuitenkin estää soveltamasta sitä käsiteltävään asiaan, sillä sen mukaan kyseistä edellytystä ”ei sovelleta tietojenkäsittelyyn, jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä”. [25]

92. Vastauksessaan unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen Bulgarian hallitus, jota Tšekin ja Alankomaiden hallitukset tässä kohden tukevat, tähdentää, että yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa mainittua edellytystä sovelletaan. Se vetoaa tarpeeseen ottaa huomioon ”syyttäjäntoiminnan luonne”, sillä vaikka syyttäjä on julkinen laitos, se voi osallistua ”asianosaisena” siviilioikeudenkäynteihin. [26]

93. Ne ”oikeutetut edut”, joita syyttäjä puolustaa julkisen vallan käyttäjänä oikeudenkäynnissä, jossa sitä vaaditaan vastuuseen noudattamastaan menettelystä, eivät kuitenkaan vastaa yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa tarkoitettua tapausta, koska saman alakohdan viimeisessä alakohdassa nimenomaisesti näin säädetään.

94. Kun kyse on viranomaisista, jotka hoitavat niille lain mukaan kuuluvia tehtäviä (tässä tapauksessa huolehtivat syytetoimista ja edustavat valtiota sitä vastaan nostetuissa vahingonkorvauskanteissa), yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan soveltamisen kannalta merkityksellinen etu on kyseisen säännöksen e alakohdan mukaan se yleinen etu, jota kyseiset viranomaiset palvelevat.

95. Kyseisen säännöksen f alakohdassa mainittu edellytys liittyy rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseen, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut.

[23] Ks. yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY (EYVL 1995, L 281, s. 31) analogisesta tekstistä tuomio 24.11.2011, ASNEF (C-468/10 ja C-469/10, EU:C:2011:777).

[24] Syyttäjä ei ole lain mukaan *velvollinen* pyytämään riidanalaisten tietojen huomioon ottamista riita-asian oikeudenkäynnissä.

[25] Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 47 perustelukappaleesta ilmenee, että ”koska lainsäätäjän tehtävä on vahvistaa lailla käsittelyn oikeusperuste, jonka nojalla viranomaiset voivat käsitellä henkilötietoja, tätä käsittelyn oikeusperustetta ei olisi sovellettava viranomaisten tehtäviensä yhteydessä suorittamaan tietojenkäsittelyyn”.

[26] Bulgarian hallituksen kirjallinen vastaus unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen, 45 ja 49 kohta.

96. Kyseinen alakohta ei siten koske niinkään julkisen vallan puolustautumismahdollisuuksia – joita sille saattaa tarjoutua saman säännöksen e alakohdan kautta – tilanteessa, jossa rekisteröidyn edut tai oikeudet ja vapaudet mahdollisesti syrjäyttävät rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen edut, oikeudet ja vapaudet. Sitä pikemminkin sovelletaan riitoihin sellaisten (yksityisten) asianosaisten välillä, joiden edut eivät ole julkisia.

97. Koska syyttäjä toimii lähtökohtaisesti valtion laitoksena, on selvitettävä, kuuluuko riidanalainen käsittely yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan soveltamisalaan.

98. Näin olisi, jos käsittely olisi ”tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi”.

99. Tarkastelen jäljempänä ensimmäistä näistä kahdesta käsittelytarkoituksesta sen määrittämiseksi, vastaako syyttäjän osallistuminen siviilioikeudenkäyntiin, jossa siltä vaaditaan vahingonkorvausta sen menettelystä, yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista, eikä jälkimmäistä käsittelytarkoitusta tarvitse käsitellä. [27]

100. Kansallisen oikeuden mukaan [28] syyttäjän asiana on edustaa valtiota oikeudenkäynneissä, jotka koskevat sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta vahingoista, jotka syyttäjä on aiheuttanut viivästymisellään. Syyttäjä vastaavasti osallistuu kyseisiin oikeudenkäynteihin puolustaakseen valtion yleisiä (taloudellisia) etuja ja suorittaakseen siten yleistä etua koskevaa tehtävää. [29]

101. Direktiivin 2016/680 9 artiklan 1 kohdan mukaan asiakirjavihkoihin sisältyvien tietojen käsitteleminen uudelleen ad extra edellyttää sitä, että niiden käsittely sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Tässä merkityksellisiltä osin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on tarkastaa, onko tämä sallittua silloin, kun syyttäjä suorittaa yleistä etua koskevaa tehtävää puolustaakseen valtion taloudellisia etuja.

[27] Kuten Alankomaiden hallitus toteaa, valtion etujen ajaminen siviilioikeudenkäynnissä ei sinänsä ja automaattisesti tarkoita yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan toisessa osassa tarkoitettua *julkisen vallan* käyttöä.

[28] Valtioiden ja kuntien vahingonkorvausvastuuta koskeva laki (zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi, DV nro 60, 5.8.1988). Vastauksessaan unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen Bulgarian hallitus täsmensi, että oikeusperusta, jonka nojalla syyttäjä haastettiin siviilituomioistuimeen, on kyseisen lain 2b §, jossa säädetään sopimussuhteen ulkopuolisen valtion vastuun syntymisen edellytyksistä ja tavoista tilanteessa, jossa on loukattu oikeutta saada asiansa käsitellyksi kohtuullisessa ajassa.

[29] Bulgarian lainsäädännön mukaan vahingonkorvauskanne on nostettava sitä viranomaista vastaan, jonka syyksi vahinko luetaan. Tämän viranomaisen on oltava vastaajana kyseisessä siviilioikeudenkäynnissä. Tästä prosessuaalisesta asetelmasta huolimatta on selvää, että vahingonkorvausvaatimus kohdistuu viime kädessä koko valtioon, jota edustaa kussakin tapauksessa se valtiollinen elin, jonka toiminnasta korvattavaksi vaadittu (väitetty) vahinko on välittömästi aiheutunut.

102. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan saman artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettu käsittelyn oikeusperuste ”voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan [yleisen tietosuoja-asetuksen] sääntöjen soveltamista”.[30] Jos tämä oikeusperuste vahvistetaan jäsenvaltion oikeudessa, jota sovelletaan rekisterinpitäjään, sen määrittäminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.[31]

103. Vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole yksilöinyt merkityksellistä oikeusperustetta, riidanalaisen käsittelyn yhteensopivuus sen tarkoituksen kanssa, johon riidanalaiset tiedot kerättiin, on viime kädessä määritettävä yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Sitä määritettäessä on otettava huomioon muun muassa alkuperäisten tarkoitusten ja myöhemmin tavoitellun tarkoituksen väliset yhteydet, henkilötietojen keruun asiayhteys, henkilötietojen luonne, myöhemmän käsittelyn mahdolliset seuraukset rekisteröidylle sekä asianmukaisten suojatoimien olemassaolo.

V Ratkaisuehdotus

104. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Administrativen sad – Blagoevgradin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta 27.4.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että tietoja, jotka henkilöstä on kerätty rikoksen oletettuna uhrina rikosoikeudellisessa menettelyssä, käsitellään samaan tarkoitukseen kuin siihen, jolla niiden keräämistä perusteltiin, kun kyseinen henkilö on myöhemmin syytettynä samassa rikosoikeudellisessa menettelyssä.

2) Direktiivin 2016/680 9 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 sovelletaan tilanteessa, jossa syyttäjä käyttää esitutkinnassa kerättyjä tietoja puolustukseensa siviilioikeudenkäynnissä.

3) Esitutkinnan aikana kerättyjen henkilötietojen tallentamista ja säilyttämistä, niihin tutustumista ja niiden myöhempää luovuttamista käytettäväksi syyttäjän puolustuksessa siviilioikeudenkäynnissä, jossa vaaditaan korvausta vahingosta, joka on aiheutunut syyttäjän menettelystä tehtäviensä hoidossa, on pidettävä asetuksen 2016/679 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna henkilötietojen käsittelynä.

[30] Nämä säännökset voivat koskea ”yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta; käsiteltävien tietojen tyyppiä; asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa; käyttötarkoitussidonnaisuutta; säilytysaikoja; sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten”.

[31] Vastauksessaan unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen Bulgarian hallitus totesi, että oikeusperustetta on haettava syyttäjän kaksinkertaisesta tehtävästä, joka on yhtäältä puolustaa valtiota siviilioikeudenkäynnissä ja toisaalta luovuttaa oikeusriidan ratkaisun kannalta merkityksellisiä virallisia asiakirjoja. Oikeusperustoja on siten kaksi: yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta silloin, kun syyttäjä toimii siviiliprosessikoodeksin 179 §:ssä, luettuna yhdessä sen 186 §:n kanssa, tarkoitettuna virallisen asiakirjan luovuttajana, ja yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta silloin, kun se toimii oikeudenkäynnin asianosaisena täyttääkseen lakisääteiset velvoitteensa (Bulgarian hallituksen vastauksen 31 ja 32 kohta).

4) Tämän käsittelyn lainmukaisuus voi lähtökohtaisesti perustua asetuksen 2016/679 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan.